

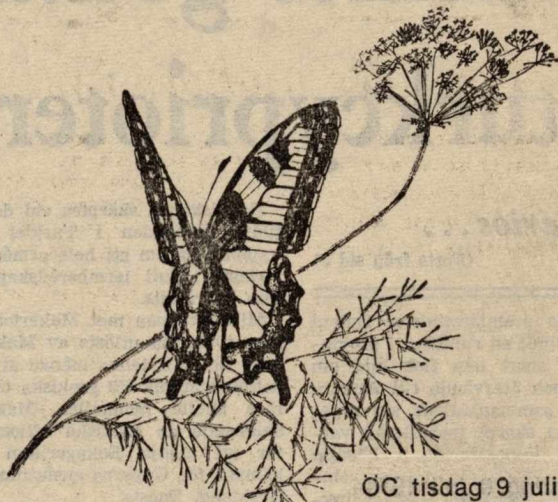
Det flygande konstverket

I den julivarma vinden kommer en dag årets makaonfjäril fladdrande mellan husen. Slår till på väddklintens bukett, dansar kring det himmelsblå hässleklockståndet och far upp över ett tak. Några minuter senare är den tillbaka igen. Nu svänger den gulsvarta skönheten kring den stora överblommade körvelbusken. Så slår den till på ett blad. Bara ett kort ögonblick. Fladdar upp. Slår till på nästa och fladdrar upp igen. Håller på så en bra stund. Jag förstår plötsligt vad den håller på med. Vid varje tillslag fästs ett millimeterstort ägg på körvelbladet. Nästa sommars makaongeneration grundläggs här. Efter att ha fäst ett tjugotal ägg far fjärilen iväg. I bladkant och på bladundersidor sitter små gulgröna klot. Det är äggen.

Förra året undersökte en biolog från Stockholm vilka värdväxter som makaonfjärilen föredrog. I hans förteckning fanns inte körveln med. Tre arter konstaterade han vara de dominerande: Strätta, kvanne och kärnsilja. Dessa flockblomstriga växter föredrog makaonfjärilen framför andra. I några fall förekom också bockrot, morot, hibbsticka, krussilja och dill.

Östgotamarkerna upplever just nu ett bottenår när det gäller tillgången på gnagare — möss och sork. Detta har gett ett tydligt utslag i rovfåglarnas häckningsresultat. Ormvråkarnas produktion av ungfåglar är den sämsta på mycket länge. I de bon som är bebodda sitter en ensam unge. Atskilliga häckningsplatser är obebodda. Utebliven häckning inträffar ganska ofta hos rovfåglar som är be-

roende av gnagartillgången. Ormvråkarna i östgotamarkerna är inget undantag. Speciellt kännbart för rovfåglarna blir ett sånt här år genom att svårigheterna förstärks av en annan faktor: den urskilningslösa nedtagningen av de gammelskogar som vråkarna är knutna till. Kalhuggningens konsekvenser blir än större när näringstillgången är snål. En fågelstam regleras nämligen i huvudsak av två faktorer: födotillgång och lämplig vistelsemiljö. Många av skogsbyggdens inägor och hagar har i år inga seglande vråkar över sig. Ungvråkskriken i sensommargrönskan uteblir.

Gunnar Östberg Björkman - b 8

ÖC tisdag 9 juli 1974

I övrigt ser det ut att bli en sensommar och höst med mycket korsnåbbar. Dagligen far flockar här över byn. I Tåkerns strandtallar fanns flera sällskap av den större arten härom dagen. Här i trädgården väser göktyteungarna i sin holk, sädesärlornas andrakull är färdiga att ge sig ut i världen och tornsvalorna matar. På vitklövern trängs bina och längs kärrkanten far trollsländornas helikoptrar. Malvor och ringblommor går i blom. Makaon — det flygande konstverket — dansar i den varma vinden.

GÖRAN BERGENGREN

Grunden för levande sommar

Ängsgräset faller för lien. Runtom i snåren nyutflugna flugsnappare idoga hungerlock. På prästkragståndet gungar den tunga grönglänsande guldbaggen. Bland björkarna sjunger ännu trädpiplärkan. Ängshöet står glest i år, men regnen i juni gjorde ändå underverk. Klöverstånden reser sig kraftiga här och där, och blomsterprakten är på många ställen tät. Solen är varm. Det är tidig förmiddag och få moln. Vinden är svag. Bromsar surrar. Längs skogskanten kommer en sparvhök med tungt byte. Det syns att han får jobba hårt. Då och då sjunker han och tappar flyghöjd. I gräset framför mig dansar sommarängens fjärilskavalkad. Några meter bakom, i det nyfallna gräset, går sädesärlan. Idogt plockande.

Nattfjärilar — mätare och flyn — kravlar undan i det fallande gräset. Det är svårt att föreställa sig vilken mängd insekter bara några kvadratmeter ängsmark innehåller. Det är oräkneliga mängder. Ekologiskt har ängen en otroligt värdefull funktion. I dessa blomstånd och gräsdjungler finns basen till en stor del av det djurliv vi dagligen ser. Det är inte bara sädesärlan bakom mig som hittar mat här. Här är ungstararnas första matbord, igelkottens nattliga jaktmarker, här lever fjärilslarverna på olika örter här dyker göken efter den håriga gräsulvslarven, här äter grönsiskor och domherrar av frösättningen

OC tisdag 16 juli 1974

och här piper det av unga sorkar i tuvarna.

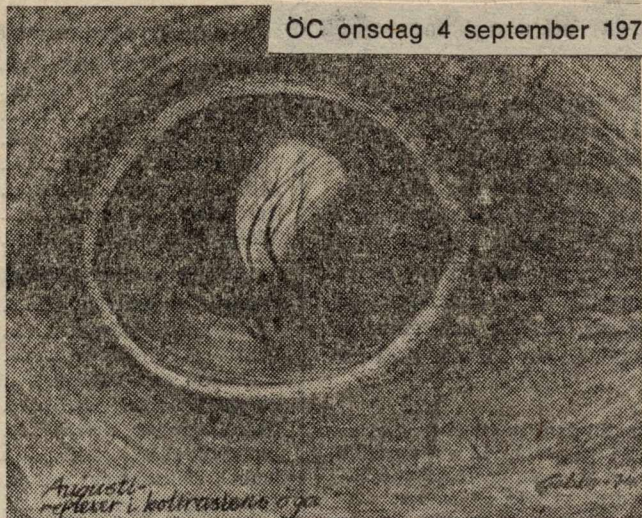
En av de vanligaste nattfjärilarna som surrar undan framför lien i dag är ett nässelfjärilstort fly med orange bakvingar genomkorsade av ett svart band. På latin heter arten *Noctua pronuba* och kallas vanligen för allmänt bandfly. Vissa år är detta fly mycket vanligt. Ofta finner man sådana år massor av dem i tex höhässjor där de tagit dagskydd. Jag minns en höbärgning för flera år sedan. Vi hade kört in hö hela dagen. I skymningen gick jag genom den välfyllda logen. Däruppe intill taket finns några fönster som släpper in det dunkla sommarljuset. Alla dessa fönster var fullständigt fyllda av fladdrande nattfjärilar. Det var tusentals *Noctua pronuba* — allmänna bandflyn. De hade följt med hölassen under dagen. Nu mot mörkningen strävade de mot sommarnattens svaga ljus.

Kamgräsfjärilar och pärlgräsfjärilar, luktgräsfjärilar och slättergräsfjärilar, vinbärsfuksar och pärlemorffjärilar, blåvingar och ängsmygare. Alla dansar de för lien. Sommarens dans. Solens dans. Så länge ängen får vara den äng den varit sedan mycket länge skall de finnas här. Och med dem deras larver och alla andra insekter. Grunden för sädesärlekvitter och ladusvalepladder. Grunden för levande sommar.

GÖRAN BERGENGREN

Naturens eviga början

ÖC onsdag 4 september 1974

Det är en dimmig morgon med skogar och träd ogripbara och formlösa. I nästan överklig frid stiger byns hus ur stillheten. Luften är fylld av sötna och mognad. Tunga hänger fruktträdens grenar. Grå flugsnapparens skarpa signaler skär genom de grå slöjorna. Koltrastar skrockar och rasslar i morgon våta snärjen. Det rister i grenar. Tunga droppar faller som pärlor och studsar mot blanka blad. En humla far vilsen under klarbärssnären. Kor råmar långt i öster. Bort över inägorna svarar andra. Det är en underlig morgon. Trots den svepande fukten är värmen påtaglig. Med dimmans lätta rörelser kommer den i vågor. Flugsnapparens sitr blandas med unga trädpiplärkors lock. Halvt insvepta v grått dis sitter de på ledningarna. Ringblommorna vid vägen verkar överkligt skarpa denna nedtonade augustimorgon. Allt är tungt av droppar.

Så börjar det i asplövet. Svaga llinningar. Det rasslar till i ett grenfång. Tusentals droppar av dimfukt drar som en glittrande lavin genom trädet. Den första morgonvinden rör of i odlingsgläntans dimgryta. Starka fång av solljus har börjat vandra i slöjorna. Det blir med ens överkligt ljus av reflexerna i miljoner droppspegel. En spillkråka ropar. Trädpiplärkorna blandas med gulsparvar. Högt upp hussvalor i ringar mot söder. Skogarna kryper fram i tilltagande sol. Blå himmelsflikar kommer och försvinner. Bina trängs redan på tistlar och malvor. Torrbacken lyser svenskt av gulfårens hav och blåkllockeknippena däri. De första fjärlarna vajar redan på tistelbollarna. Ringblommeoranga guldvingar och augustis tunga kalfjärilar. Med nattfukt på sig sitter några flynn ännu kvar i det skarpa morgonljuset. Kärriukten som drar upp över vägen är varm och stark. I björkslyet över den gulnande älgörten lockar talgoxarnas nyss utflugna andrakull. Lilaröda kärrtistlar blandas med den mörka bladgrönskan.

Så blir morgonens värmeaningar till tryckande augustivärme. Fuktig värme som lägger sin hand över mognaden, över svällande frön och

tyngda grenar. Och mitt i detta är nyfödelsen redan skedd. Naturens eviga början. Myriader av insekter har lyft mot solen. Blommor i oändliga rader har lyft sina kalkar mot skyn. Tusentals vingpar har burit en årsfödd generation av fåglar och fjärilar genom den varma augustiluft. I dag för den varma vinden denna sommars nya liv ut i världens längdans. En evig, omistlig dans av kamp och skönhet.

GÖRAN BERGENGREN

Naturvårdsbok

ÖC lördag 31 augusti 1974

Blå välver sig himlen över byn. Tornsvalornas skärar har lämnat oss. Den varma vinden skakar gulnande havre och korn. Solbelysta stiger sensommarens tisteldun i vinddraget. På en sten sitter en gulsparvhanne med sträckt hals. Hans starka häckningsdräkt har mattats nu. Runtom på den torra, kortbetade gräsvalen springer unga sädesärlor. Snart skall de följa tornsvalorna till en annan värme. På ledningen över näselsnåret vajar en gök. Under asparnas rassel lockar en bofink.

För en tid sedan fick jag i min hand några tryckta blad utarbetade av domänverket. Det var en del av deras sk naturvårdshandbok. Utkommen för några månader sedan. Det var sidor ur avsnittet landskapsvård och handlade om verkets hänsynstagande vid avverkning m.m. Det var skrivna ord jag väntat på länge. Som egentligen borde vara lag och gälla alla. Speciellt skogsbolag utan andra hänsyn än ekonomiska.

I denna domänverkets instruktion står det bl.a: "Vid avverkning skall alla träd lämnas orörda, som utgör boplatser för örnen, glada, fiskgjuse, häger eller andra sällsynta fåglar, samt inhålliga träd, lämpliga såsom boplatser för hålbyggande tättingar, skogsduva, hackspettar, ugglor, storskrake, knipa, fladdermöss och mård. Ett område omkring boträd eller annan häckningsplats, vars storlek bör bestämmas med hänsyn till de olika arternas krav, bör lämnas orört för huggning." Sedan ges rekommendationer för olika enskilda arter. Tex avstånd från boplatser till avverkning och avstånd till aktiviteter i skogen överhuvudtaget. Av arter som är aktuella för Östergötland och där skyddsrekommendationer ges kan nämnas fiskgjuse och duvhök. Vidare framhålls spelplatser av tjäder och orre som skyddsvärda, liksom vattenom-

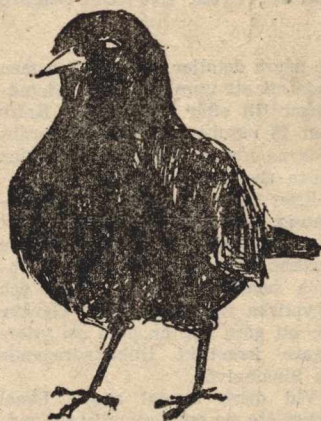
råden med tex smålom, trana och ljunpipare. Särskilda rekommendationer ges om storlommens häckningsöar. Områdesskydd i form av avverkningsrestriktioner är också aktuella när det gäller en rad hackspettarter, nötkråka, stenknäck och hasselmus m.fl. Kanske skulle man önskat att fler arter hade blivit uppmärksammade. Domänverkets naturvårdsbok är dock en lov- värd början. Återstår dock att se om verket lever upp till sina intentioner och att det inte bara blir skoglig PR på papperet. Snart nog kommer vi att märka nödvändigheten av att dessa hänsyn tas. Både de som driver bolagsskogsbruk och de som sköter privat skogsbruk borde nogsamta läsa domänverkets avverkningsrestriktioner. Och sedan följa dem.

Någonting verkligen sorgesamt för en biolog att läsa är de uttalanden som den sista tiden gjorts mot häger och storlom. En fiskerikon- sultent i Nyköping har fått den ljusa idén att utpeka dessa var fågelfaunas skönheter som spridare av kräftpest. Han har dragit igång en stor process för att få skjuta den vid pestsmittade vatten. Storlommen är fridlyst från den 1 juli i år, hägern är det sedan länge. Fåglarnas kräftkonsumtion torde vara ytterst marginell. Att de överhuvudtaget sprider pesten är knappast troligt. Men det är uttalandet och synen på problemet som gör att man blir mäkta förvånad. Fiskerikon- sultenten stirrar sig blind på en djurart. Jag skulle vilja rekommendera honom en kurs i ekologi eller att snarast träda tillbaka från sin ansvarsfulla post.

GÖRAN BERGENGREN

GRÅSISKHÖST

12/10
1974

Gelle-69

Morgonen var kall och disig. Fukten slog mig kyligt i ansiktet. Høgt över de kalla sløjorna gick solljuset att ana. Bofinkkolonnerna uppblandade med stråva bergfinkar höll stadig sydkurs. Nere vid ladugården gol sommartupparna. Ur den guldklädda lönnen kom skat-skraatt. Enstaka løy singlar genom morgonluften. Över inågnornas hav-restubb var oktober ett faktum.

September har varit grønsiskornas høst i skogslandet. Sällskap efter sällskap av de snabba, ryckiga små fåglarna har rest søderut här. Luften har nästan ständigt varit fylld av deras melodiska kvitter. Få har stannat för att rasta. I snabbt tempo har de hastat förbi. Grønsiskan är inte så vanlig som invasionsfågel, men vissa år förekommer ändå massvandringar ner över Europa. Det är tydligen ett vandringsår i år. Invasionsgrønsiskor har vid sådana tillfällen nått ända ned till Medelhavet, även om detta naturligtigtvis är sällsynt. Normalt har vi grønsiskflockar strövande i södra Sverige på vintern. I sjösträndernas alsnår är de trogna kottfrökonsumenter. Sommardag för skorna ett undångömt liv långt bort i skogarna. På häckplatsen är de lågmälda och ganska skygga. Vi upplever en grønsiskhøst just nu och det går knappast att vistas något längre stund ute i markerna utan att ha någon kvittrande flock på färd över.

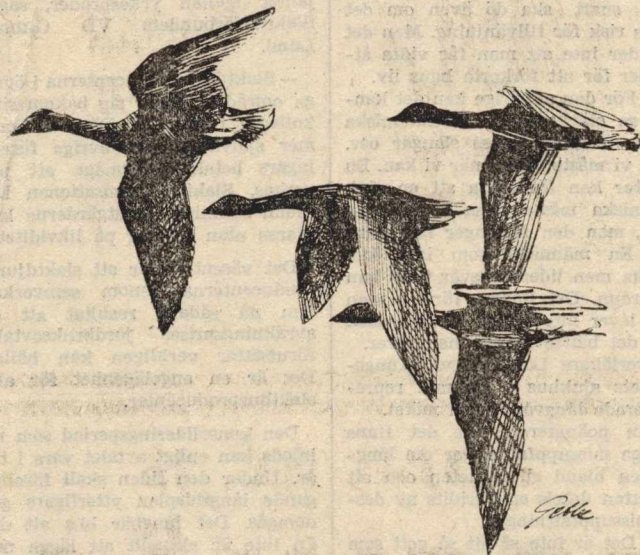
Fram på förmiddagen kom de sydsträckande fågelbanden i medvind. Det hade börjat blåsa nordan. Efter ännu en stund kom också regnet. Ett regn som tilltog i intensitet. Våta koltraster för skrockande mellan fruktråden. Under oxlarna fick de sällskap med kvicka rødvingetrastar och vaksamma bjørktrastar. Tråden över dem var

så gott som renätta nu, men marken var täckt av fallna oxelbår. I regnet var det stundtals ett enda myller av trastar i det gula gråset. I den dunkla eftermiddagen var det som om marken rörde sig. Då och då lösgjorde sig en snabb koltrast ur mängden och for våt och svart ner mot skogen. I det røda vildvinet, i høst frosts konat och vackert färgat, klångde talgoxar med svaga locktoner. Överallt fanns våtan. Som lysande flagor for asptopparnas løy i vind och regn. Eftermiddagen var tidigt mörk. Först nu märktes det på riktigt att sommarskymningen blivit høstkväll. Långt efter det att skogarna försvunnit i svart oktober regnade det. Ett susande smatter mot taken och ett søvande monotont kluckande ur husens rännor. Sommarens vattentunnor svämmade över alla bräddar.

GÖRAN BERGENGREN

Uppbrottsstämning

20/9 1974

Gelle

Varje morgon möter jag svalornas pärlband över den gula dalen. I sprittande flockar far de kring ledningarna. Under dem finns de varmgula stubbade fälten böljande bortöver dalsidorna. Ibland glimmar det av vipvingar ner mot ån. Ibland kommer en häger tungt roende över den hoptorkade vattenfåran. Kring dikenas tistelknippen far slängande sädesårlor upp. Luften och marken är fylld av förhöstens guld. Skogsbrynets aspar har blivit gulfläckiga och lönntopparna har börjat glöda. I det gula diset far snabba duvor över svalbanden.

Ännu medan nattfukten glimmar i bladverk och gräs har trastarna samling under äppelträden. Fallfruktskonsumtionen har börjat. Nordliga rødvingetrastar har också börjat anlända. Om kvällarna skär deras gälla stämmor genom stillheten, när de nervöst far efter nattkvist. Mycket sommarfåglar finns kvar ännu i september. Stenskvättan far mellan røsen. Trådpiplårkor far upp ur dikesrenarna. Årtsångare snor undan i tørsnärjerna och rødhakarna knattrar i snåren. För några dagar sedan steg en ljuvlig rødhakesång i grandunklet nere vid kärret. Den var kort men lika sirligt ren som en blå ap-rillkväll.

I dag låg en huggorm i søderbacken. Grå med distinkt ryggband. En skønhet i høstsolen. I år när gnagarfattigdomen är så påfallande måste ormarna ha haft en svår tid. För några dagar sedan uttalade sig naturvårdsverket mot en fridlysning av huggormen. Den är ju bevaras inte utrotningshotad! En fridlysning hade nog ändå varit att rekommendera. Huggormen är förföljd av myter och vanföreställningar. En missförstådd djurart! Många slår ihjäl ormen som vilken fluga som helst. Mest av gammal vana kan man tro. Det går att bära bort en orm från tomten! I grunden är det här frågan om förstälse. Förståelsen för en djurarts funktion utanför människans egoistiska sfär.

På gullrisets bleknande blomplymer vajar en bjørksnabbvinge. En senflygande dagfjäril i chokladbrunt och orange. Nøtkråkor skorar i skogsbrynen. En vråk stiger i det ljusa diset. I den gula stubben och svalornas rad finns förhöstens ständiga vemod. Huggormen tar emot solens sista välsignelse. Snart skall värmen vara svag i de skarpa ljusknippen. Om några veckor skall dalen brinna av lönnar.

GÖRAN BERGENGREN

En vacker oktoberdag

Det är en sällsynt oktoberdag. Solen spelar över slätten. Det är nästan vindstill. Bortom fälten ligger Tåkern som en jättespegel. Brinnande höstskogar lyser runt den stora ytan. Tåkernslätten myllrar av fåglar.

Jag går på en grusväg bland åkervidd och gula dungar. Femhundra stjärnor pulserar mellan ledningarna och stubben på ett fält intill. Överallt finns björktrastar. Mot blå himmelsflikar flyger vipor. Flock efter flock drar ut över sjön. I dag i stiltjen faller de på de uppsvallande växtbankarna. Mitt ute i sjön!

Som stormkastade löv kommer en kajflock farande. Landar på en dikesren bland högresta kråkor. Som en kuliss till allt skeende finns gässen. Bortöver en guldgul aspdunge stiger en flock. Mumlet av stora skaror tonar bortom träd-rader och häckar.

Stjärnorna lockas att sjunga i solskenet. I bruntönade almar över mitt huvud gnisslar det som en vårdag. Bofinkar hoppar kring stammarna.

I de glänsande tiltorna efter en traktor fladdrar vita måsvingar. Höstens skrattnåsar. Avklädda sin huvudbonad och sin blodröda näbb.

Vinden rasslar i torra lönnfröklasar. En domherre visslar någonsans bland grenarna. Överallt lockar lärkor. Lufthavet är fullt av dem. Fågelrikedomen är obeskrivlig.

Tio dagar av dåligt väder har resulterat i en väldig individkoncentration på den matrika slätten.

Under dagen och mot kvällen kommer många att ge sig av. Vopor och lärkor är aktivast. Från på dagen kommer vråkarna att stiga över Omberg.

Förbi bärfyllda slänsnår kommer jag ner till Tåkerns strandskog. I den högresta tallskogen där jag går far koltrastarna undan mellan stammarna.

Från sjön vipskrik och svanrop. Sångsvanarna har kommit. Den första oktoberveckans myckna ne-

derbörd har fått svampen att växa vid Tåkernsstranden. Djur och växter är ofta speciella här. Svampen är inget undantag. I massor växer här tex blodriskan, en art som kräver kalkmark och tallar.

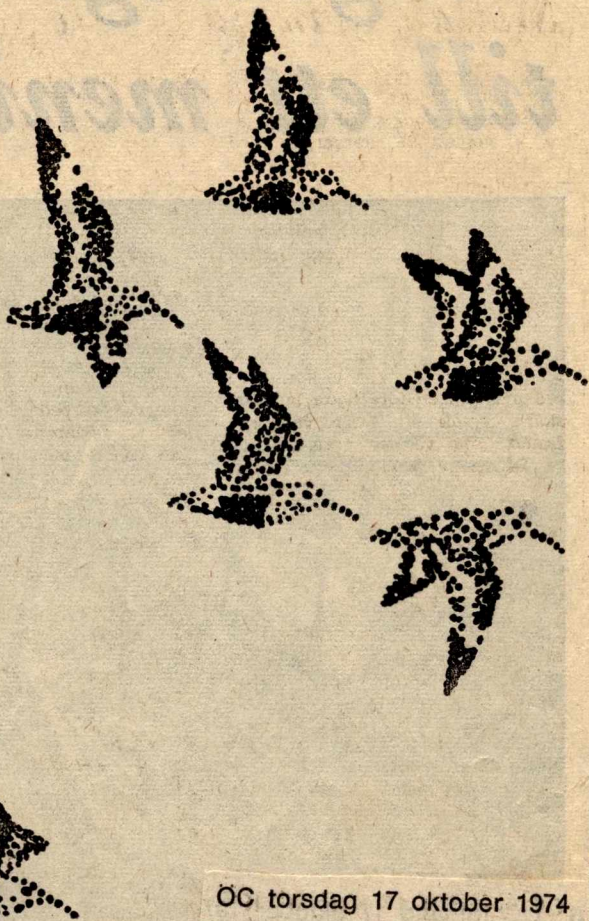
Den vanliga blodriskan lever i symbios med gran. Den här arten kräver tall eller en. Vid Tåkern har den idealmarker. För mig blir den räddningen på en kantarellfattig höst hemma i skogen. Den stora

blodriskan är en av svampfloras verkliga läckerheter!

Över talltopparna går gäsflockarna. Blandade av lärkors klockor. Två allvarligt försenade svarttärnor far längs sjöspegeln. Tjugo kärrsnäppor flyger om dem. Bakom plaskande sothöns lyser starruggarna nästan brandgula.

Solen flödar över tusen svanars spegelbilder. Det är en soldag av nåd. Säkert årets sista här i bygden för åtskilliga av slätthimlens vingpar.

GÖRAN BERGENGREN

Soldag i oktober

Regngråa svarta oktobermorgnar. Lodrat våta som ett töcken mot skogarna. Blanka, våta far bladen i regnet. Det fallna sommarsuset. Knappt vill ljuset tränga fram. I gryningstimmen finns ingenting annat än våtan och dunklet. Kanske och motor långt bort. De stora granarna svajar. Men suset i deras oformliga plymer når inte ut. Marken kluckar av våta. Det suger och strilar. De första koltrastarna sitter dödstyst bland fallfrukten. De lyfter sina halsar i blickstilla försiktighet. Så snabba, nervösa hugg på äpplena. De syns knappt. Den oerfarne skulle aldrig uppfatta deras närvaro. Tunga faller dropparna från svarta fruktträdsgrenar kring dem. Gryningen upphör inte dessa dagar. En oktobervecka kan vara en enda lång gryning.

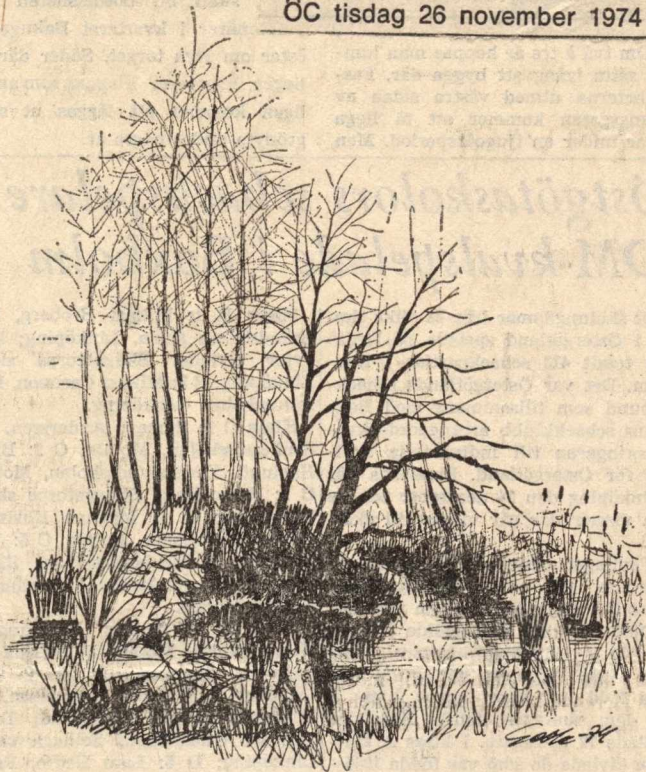
Men så en dag är allt annorlunda. Tidigt ser jag månen skymta genom fönstret. Vit och kall. Skyar drar som rök över byn. Äntligen har regndunklet gett vika. Ute är kylan annorlunda. Klar och stilla. Himlen är ljus. Högt i asktoppen skatparets siluetter. Dämpat pilfinkjtatter. Än blänker allt av fukt. Fukt som natthimlen gjort till is. Vid väggen håller en ringblomma ännu ut. Berberisbuskarna i tusen röda nyanser. Efter en regn-

vecka är ljuset nästan lika heligt som i mars. Ny syns allt som varit skymt. Steget mot vintern blir märkbart. När de första solstrålarerna går ur österberget blir hagarnas björkguld den största av rikedomar. Bergfinkar och siskor flyger över ladugårdstaken. Högt uppe i aspen bakom den hänger en bruntorkad lövad gren. Avbruten av vind. Kvarbliven i det spretande grenverket. Solen spelar över havrestubben. En våt hare rör sig långsamt längs ett röse.

En soldag blir lättare att leva i. oktober blir en skönhet. En ström av björktrastar flyger mot söder. Mot den solbelysta granskogen flyger nötskrikor med spillsädesfyllda krävor. Men trots att solen ger färg och ljus har den ingen värme längre. Den blå himlen är kall. De sista äpplena känns som is i munnen. Vid grinden mot hagen lyser en blåklocka. Härjad av regn och höst men ändå sommarblå. I denna solens oktoberdag når de första sångsvanropen byn. Ännu en cirkel är sluten.

GÖRAN BERGENGREN

Korta och mörka dagar

Vi har hunnit in i november nu. Dagarna är korta och mörka. Avlödade spretar svarta träcklungar mot skyn. Bara ett och annat gult björklövsknippe lyser fortfarande upp skogsbrynen. Den första snön har fallit och försvunnit. Regnet är isande kyligt. Ibland snöblandat.

Skogarna står våta och vattensjuka efter en osedvanligt nederbördsrik oktober. Än i dalen har åter fått klarvattenytor efter att ha varit försvunnen i växtligheten en hel sommar och förhöst. Vid sjön har ängarna blivit vårligt fuktiga. Vattenytan börjar äntligen närma sig normala proportioner. Fågeltom och svart är sjöspegeln. Kniporna har lämnat oss. Många oktoberkvällar har deras vingar vislat över byn. Den uppdragna ekan har också lämnat sitt sommarviste. Sävruggarna tynar och försvinner. På bryggan ligger minkspillningen.

Ute på slätten har de första kungsörnarna redan varit synliga. De få unga örnar som lämnar sina bon i norra Sverige stryker ner över landet. Vid Sommen sågs en havsörn för några veckor sedan. Den första där på mycket länge. Hotet vilar alltid över dessa stora fåglar nu. Deras svårigheter att klara giftsituationen är välkänd. Störningen på boplatserna är ofta lika allvarlig.

Varje örnbild mot skyn är en syn att gömma och minnas länge nu. Allteftersom dessa stora rovfåglar blivit sällsyntare har också deras

värde som uppstoppade stigit. Höga salupriser på örn, uv och pilgrimsfalk inbjuder samvetslösa bössbärare att skjuta dem. Lika samvetslösa konservatorer tjänar sedan stora pengar. Enligt lagen får man behålla en örn genom att åberopa att den är minst 20 år gammal. Ingen åldersmärkning är obligatorisk. Vilket inbjuder till lagöverträdelser. Nyligen utbjöds en monterad örn i Stockholm för 5 500 kr. Mycket talar för att den strax innan kommit från en konservator. Vilket dock inte gick att bevisa. Fåglarnas sällsynthet höjer deras värden! Förslag har nu höjts för att plomberingstvång skall införas på varje djurart som enligt lag tillfaller kronan. Örnarna hör dit. Detta märkningstvång skulle säkert avhålla många från att på detta sätt försöka slå mynt av rovfåglars sällsynthet.

September var grönsiskornas. Från Signildskär fågelstation på Åland inräknades de i tusental på väg söderut varje dag. Nu i november har gråsiskorna kommit. I väldiga mängder. I flockar på många hundra drar de mellan björktopparnas dukade bord av frön. Under tio oktoberdagar sträckte tiotusen söderut över Signildskär. Varje dunkel novembermorgon möts jag av gråsisktjattret. En dag blandades de med ringande sidensvansar. Från norr har också varfågeln anlant. Vajande på ledningen över inägans stubb.

GÖRAN BERGENGREN

Skogens vinterliv

31/12/1974

Solen lyser snett och blekt över det vida, böljande hygget. Vinden far efter marken och enbusksamlingarna bugar och svajar som oroligt trampande människor. Det mäktiga skogssuset når inte hit ut på den trädlösa vidden. Det skall dröja ett drygt halvsekel innan den vindmusiken åter ljuder över de här kala blockmarkerna.

Molnen far högt och snabbt. En gulsparv knäpper från en torr, spretande al. Över skogen långt bort hänger en korp. Bakom ett stenkummel ligger en snöfläck. Det är den sista resten av några dagars intensivt decembersnöande. I dag är hyggesvinden mild. Det är midvinter härute på trädpiplärkans risiga grässlänter. Susande barmarks-vinter.

Där skogen tar vid söder om det stora hygget byts markens gräsdjungel mot grön, våt moss. Inne bland träden härskar en annan midvinter. Trädsusande men ändå lugn. Mossiga, stensöteklädda stentar. Vattenfyllda skrevor. En kottströdd stig. Kungsfågelsignaler skärande genom vinden. Små sju grams dunbollar, kastande sig mellan gransidorna. Tofsnessvirr. En orres bullrande uppflog mellan stammarna. Här i skogen finns vinterns liv. Här finns skyddet och maten för merparten. Visst gynnar hyggesvidden en del. Men de är försvinnande få. Det väldiga kalhyggets positiva effekter är bara skenbara. Speciellt snedvridna blir de när de mäts med de få jaktbara djurarter vi har. Vem tänker på tusentals insektsarter, som mosstenarna och granskyddet är nödvändigt för? Vem tänker på kungsfåg-larna och dussintals andra?

Det här är gärdsmygens skog. I våras var de små muskvicka fåglarna fler än någonsin i granglän-torna. Milda vintrar har gynnat denne skogens tummeliten. Tvåa i storlek efter kungsfåg-larna däruppe

i träden. Också i dag — mitt i midvintern — möts vi under träden. Med smattrande varningssignaler hälsas jag av en gärdsmyg. Knappt synbar far han emellan ett par risiga stenkummel. Den här gammelskogen är ett livsvillkor för honom. Hur länge skall hans ekande vårsång få ljuda mellan stammarna?

Så här skriver Domänverket: "Forskningen ger vid handen, att en kallgkning av skogsmarken i vårt land med intervaller motsvarande den skogliga omloppstiden medför positiva ekologiska effekter, nödvändiga för växtsamhällets långsiktiga fortbestånd." Vem tror på det? Positiva effekter! Knappast för gärdsmygen, för ugglorna, för vråkarna, för trädkryp-paren, för tofsmesen, för korsnäbbarna, för hackspettarna, för...

GÖRAN BERGENGREN